

Meghalt T. Sós Vera

Simonovits Miklós

2023. április 17.

Amikor legutóbb T. Sós Vera 90. születésnapján köszönhettem Verát, azzal kellett kezdenem, hogy Verát 1962-ben ismertem meg, amikor az olimpiai szakkör vezetője, Reiman István (nagyon kedves tanárom) elhívta Verát, hogy tartson előadást nekünk.¹

Veráról beszélve két-három dolgot ki kell emelnünk: kiváló matematikus volt, és kiváló egyetemi oktató. Amikor első éves hallgató lettem, heti 9 analízis és 2 kombinatorika órát tartott a matematika szakos évfolyamunknak. Amit ott tanultunk, azért csak hálásak lehettünk: hihetetlenül sokat tanultunk Verától. Évfolyamunknak és még jó néhány évfolyamnak a legkedveltebb oktatója volt. (Lehet, hogy ma már mulatságosnak tűnik, de szavaztunk erről, és egyértelműen Vera nyert.) Kiemelendő az is, hogy nem csak jól választotta meg a tananyagot, de mert nehéz anyagot is választani. Sokszor egészen új matematikai területeket Vera vezetett be a magyar matematikába. Abban is döntő szerepe volt, hogy mi került bele a tananyagunkba *diszkrét matematikából*.

Minden egyéb mellett ki kell emelnem Vera emberi tulajdonságait, a hihetetlen kedves, megnyerő egyéniségét, és egyebek mellett az emberismeretét és az empátiáját is. És azt, hogy mindig nagyon törődött a környezetében levő fiatalokkal, és általában az emberekkel.

Vera 90. születésnapján a Rényi Intézetben öten köszöntöttük fel. Ha reális képet szeretnénk volna adni Vera mérhetetlenül sok jó tulajdonságáról, akkor sokkal több előadó és idő kellett volna erre. (Ez más fórumokon meg is tettük és meg is fogjuk tenni.)

Mi, akik sok éve ismertük Verát, sokan vagyunk, akik először tanítványai voltunk, munkatársai, majd lassanként barátaivá váltunk. Úgy érezzük, hogy nagyon szerencsések voltunk ezzel. Tömören, de kicsit alaposabban azt kellene elmondanom, hogy

- Vera legendás tanárunk volt, minden kétségen felül az egyik legnagyobb hatású tanárunk. Gyakran még ma is érezzük hatását a gondolkodásunkban, matematizálásunkban, vagy amikor tanítunk, akkor abban is, hogy hogyan adunk elő, hogyan tanítunk. Három ember volt döntő hatással rám a matematikussá válásomban, Vera, Erdős, és Turán. Mindhármuktól nagyon sokat kaptam.
- Vera nemzetközi hírű, kiemelkedő matematikus volt. Eredményeivel, sejtéseivel, kérdéseivel számtalan területen indított el újabb kutatásokat. Bizonyos kérdései, illetve tételei körül egész elméletek alakultak ki, ezekre vonatkozóan naponta jelennek meg újabb és újabb eredmények kitűnő matematikusoktól.

Fejér Lipótnál doktorált, majd kezdetben az $\{n\alpha\}$ sorozatok eloszlásának egyenletességéről

¹ Az alábbiakban többnyire azokat a neveket használom, amelyeket a környezetük használt. Erdős ebben kivétel.

bizonyított be fontos tételeket. Idevonatkozó eredményei erősen hatottak a diszkrepancia-elméletben, egyebek között a Hlawka körül kialakult bécsi iskolára. Nagy számelméleti hatása mellett a kombinatorikai hatása is nagyon nagy volt. Erdős mellett talán Vera egyike azoknak, akinek a magyar kombinatorika sikerességében a legkiemelkedőbb szerepe volt.

- Vera a matematikát legalább három okból szerette. Megszerette, mert kitűnő volt a matematika gimnáziumi tanára, Gallai Tibor. Szerette a matematikát a szépsége miatt, szerette, mert valamilyen értelemben biztonságot is adott neki, és szerette, mert élete nehezebb periódusaiban egy extra biztonságot is nyújtott neki.
- Vera matematikáját az is jellemezte, hogy kitűnő kérdéseket tudott feltenni. Ezek közül nem egy vált a diszkrét matematika egy területének elindítójává. Sokszor vitatkoztunk olyasmin, hogy egy adott területen érdekes kérdést mikor érdemes egy egészen más területekre is kiterjeszteni. Itt a következőket említeném meg.

(a) Ha eltekintek attól, hogy Erdős problémafelvető cikkei gyakran számítottak survey (azaz összefoglaló) cikkeknek, akkor az első összefoglaló cikket Sós Verától olvastam: az 1976-os római cikkében Vera a véges geometriák, a gráfelmélet, illetve a metszettételek kapcsolatát vizsgálta. Sok fontos survey cikket írt, a survey cikkek írását is tőle tanultam, sőt írtunk közös survey cikkeket is. Ezek közül a Ramsey-Turán survey cikkünket emelném ki.

(b) A kombinatorikus számelméletben fontosak a Sidon-sorozatok. Babai Laci és Sós Vera kiterjesztették ezeket Abel-csoportokra is, és azóta nagyon sok olyan eredmény jelent meg, melyekben különböző kombinatorikus számelméleti kérdések vannak kiterjesztve Abel-csoportokra, vagy tetszőleges csoportokra. Fried Ervinnel a híres 3-távolság tételét terjesztette ki algebrai struktúrákra.
- Vera mint tudományszervező is a legnagyobb hatásúak közé tartozik. A Magyarországon megszervezett kombinatorikai konferenciákkal is nagyon nagy lépést tett abba az irányba, hogy a magyar matematika nemzetközileg ennyire elismert legyen. Amikor konferenciákat szervezett, természetesen a legfontosabb az volt számára, hogy magas színvonalú konferenciát szervezzon, de emellett a fontos szervezési kérdésekre, illetve apróságokra is nagyon odafigyelt.
- Mind szakmai, mind tudományszervező elismertségét nagyon jól tükrözi az, hogy mennyire sok nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottsági tagja, hogy nemzetközi konferenciák rendszeres meghívottja volt, és még sok hasonló adat.
- Vera nagyon odafigyelt a környezetére, nagyon törődött az emberekkel a környezetében, tanácsaival gyakran volt a környezetében élőkre is meghatározó hatással. Kiemelten figyelt a környezetében levő személyek mellett arra is, például, hogy mi történik a tanárokkal. Szociális érzékenysége is kiemelkedő volt.

De amikor Sós Vera hatásáról beszélünk, én most mégis egy látszólagos apróságot emelnék ki. Amikor diák voltam, nagyon sokat kaptam Vera előadásainak hallgatásából, és abból is, ahogy a diákkörért felelős tanárok egyikeként, mennyire profi módon és áldozatosan végezte ezt a munkáját is. (Hosszú ideig Hajnal András és Sós Vera felügyelte a diákkört, ami a

legtehetségesebb diákok szempontjából nagyon fontos volt.) Ezt is sokan tanultuk meg tőle. Én magam biztosan sokat a kiemelkedő hallgatókkal, és emellett a tanárszakos hallgatókkal való foglalkozásban tőle tanultam, de nekem úgy tűnik, hogy Katona Gyuszi, Lovász Laci, Elekes Gyuri, vagy Babai Laci is, és még sokan mások tőle tanultak sok mindent.

Tudta a matematikában és a mindennapi életben is, hogy mi a fontos. Emellett mindig kereste a látszólag távoleső területek közötti kapcsolatokat, összefüggéseket. (Egyik fontos elve az volt, hogy minden mindennel összefügg.)

Emellett Vera számtalan más, nem matematikai terület iránt is érdeklődött, szeretett kirándulni, utazni, zenét hallgatni (koncertre vagy operába menni).

Nagyon harmonikus családban élt. Férje, Turán Pál, a magyar matematika egyik legkiemelkedőbb alakja volt, Erdős Pál egyik legjobb barátja. Két gyereke, György és Tamás szintén matematikusként végeztek, Gyuri matematika professzor Chicagóban, Tamás ma a hebraisztika kiemelkedő kutatója Budapesten és Jeruzsálemben.

— . —

Vera 90-edik születésnapján még azt is kiemeltem, hogy “Verában egy csalást látok. A személyi igazolványa szerint 90 éves elmúlt, de valójában ennél sokkal fiatalabb, a megjelenésében és a gondolkodása is. Egyébként is, az utóbbi 40 évben Vera 10–20 évet bármikor letagadhatott volna korából.”

— . —

Amikor Erdős meghalt, Vojta Rödl a következőket írta: “Things won’t be the same without uncle Paul.” Ugyanez mondható most Veráról. Már most nagyon hiányzik.

— . —

Sós Vera, egyik legkedvesebb barátom, egyike azon embereknek, akik sok szempontból, matematikailag és nem-matematikailag a legnagyobb hatással voltak rám. Amikor 92 évesen elesett és kórházba került, tudtam, hogy életveszélybe került. Mégis megdöbbenem, amikor meghalt. Újra és újra fájón megdöbbenek, amikor valamiért felhívnom, és ráébredek, hogy többé már nem hívhatom fel.

Nem vagyok egyedül ezzel. A mi környezetünkben nagyon sok embernek volt Vera nagyon fontos, esetleg egyike a legjobb barátjának. Mindenki nagyon szerette, tisztelte, csodálta.